

12-2024 Økonomiske insentiver for å redusere vanntap

Forslagsstiller

Vestfold Vann IKS

Målsetting for prosjektet

Til tross for stor oppmerksomhet over mange år knyttet til denne problemstillingen, er fortsatt vanntapsandelen høy i Norge. Det reises derfor spørsmål ved om det er behov for ytterligere verktøy og virkemidler av økonomisk karakter for faktisk å nå fastsatte målsettinger relatert til vanntapet.

Dette prosjektet fremmes således for å utrede alternative muligheter knyttet til bruk av økonomiske insentiver for å redusere vanntap og innlekking av fremmedvann i avløpsledninger. Det bør også utredes hvilke økonomiske gevinster samfunnet faktisk oppnår ved redusert vanntap. I den forbindelse bør potensialet for reduserte driftskostnader belyses i tillegg til hvilken besparelse som kan oppnås dersom bransjens investeringsbehov kan nedskaleres og tilpasses en kapasitet med lavere forbruk ved redusert lekkasjeandel. Bransjens investeringsbehov er i dag beregnet til 332 mrd i henhold til Norsk Vann-rapport 259/2021. Dersom investeringsbehovet i både vann- og avløpsanlegg kan tilpasses en noe lavere kapasitet som følge av redusert vanntap / mindre innlekking av fremmedvann, vil dette trolig være økonomisk interessant i tillegg til reduserte driftskostnader. I forbindelse med en slik samfunnsmessig økonomisk beregning, bør også effekten av bedre rensegrad, mindre overløpssituasjoner i tillegg til helsemessig risiko for forurensning av drikkevann søkes belyst og gis en samfunnsmessig økonomisk verdi. Det bør i prosjektet også undersøkes den økonomiske sammenhengen mellom vanntap og økte kostnader ved avløpsrensing.

Prosjektet skal utarbeide forslag til metoder / virkemidler for bruk av økonomiske insentiver for å motivere til redusert vanntap og innlekking av fremmedvann. Virkemidler bør vurderes for både kommunalt ledningsnett og privat ledningsnett. Insentivene skal i hovedsak rette seg mot eier av ledningsnettet, men det bør være anledning til å koble dette sammen med et visst statlig økonomisk ansvar ut fra at ledningsnettet som grunnleggende infrastruktur som skal fungere i hele samfunnet. Intensjonen med denne utredningen er ikke å øke kostnadene for ledningseier isolert sett, men i det lange løp klare å redusere kostnadene i forbindelse med vannforsyningen og avløpshåndteringen.

Utredning skal danne grunnlag for det videre arbeidet overfor Myndighetene knyttet til eventuelle endringer i regelverket.

Bakgrunn

I henhold til Lov om kommunale vass og avløpsanlegg er kommunen/ kommunale foretak eller interkommunale selskaper eiere av vannledningene i Norge. Imidlertid er det vanlig at private eier ledningene fra kommunalt nett og inn til eget hus / eiendom. Investeringer i infrastruktur er kostbart og for kommunene kan vedlikehold og oppgradering av distribusjonsnettet være krevende å prioritere, gitt begrensede økonomiske rammer og ressurser, og i konkurranse med andre sentrale velferdsoppgaver som kommunene har det lovpålagte ansvaret for. Likeledes er oppgradering av private stikkledninger også kostbart for huseier.

Vanntapsandelen fra det kommunale og private ledningsnettet er samlet sett høy i Norge. I henhold til RIF RAPPORT – Lekkasje i Norges drikkevannsnett (2021) er vanntapet gjennomsnittlig 32 % for både kommunale og private stikkledninger. Statistisk sett fordeles antall lekkasjer seg omtrentlig likt mellom kommunalt og privat ledningsnett. Kommunale lekkasjer kan ofte være større enn de private, men blir som oftest raskere reparert enn private lekkasjer da dette tar noe mer tid grunnet varsling og frist for utbedring.

Lekkasje i tilknytning til distribusjonssystemet har flere uheldige konsekvenser. Foruten de økonomiske konsekvensene medfører lekkasje også risiko for innlekking av forurenset vann. I henhold til Protokoll for Vann og Helse Artikkel 6 skal «Vannverkseierne for å levere trygt drikkevann, herunder å ha et godt ledningsnett» (Mattilsynet.no). Lav lekkasjeandel både innen vannforsyning og avløpshåndtering vil i så måte støtte opp om dette målet.

Drikkevannsforskriften definerer i § 15 også krav til vannverkseiere om å sikre at distribusjonsnettet er i tilfredsstillende stand og driftes på en tilfredsstillende måte for å hindre at drikkevannet blir forurenset gjennom

et utett vannledningsnett. Drikkevannsforskriften er i tillegg under revidering hvor det blant annet foreslås at eier skal ha bedre dokumentasjon relatert til vanntap og lekkasjer på vannledningsnettet, samt en utarbeidet plan for å redusere vanntap og lekkasjer.

Norsk Vann har på vegne av vannbransjen og vannverkseiere fastsatt et nasjonalt mål om maks 20 % lekkasjeandel innen 2030 for drikkevann i forbindelse med Norsk Vanns bærekraftstrategi vedtatt av NV årsmøtet 2017 ved «Delmål 4 Ledningsnettets funksjonalitet» punkt 4.1. I tillegg skal andelen fremmedvann av samlet tilførsel til avløpsrensaneanleggene reduseres med 30 % innen 2030.

Norsk Vann har i forbindelse med prosjektsystemet de senere år utarbeidet følgende rapporter med bakgrunn i problematikken knyttet til vanntapsreduksjon:

1. Norsk Vann rapport 171|2009 Erfaring med lekkasjekontroll
2. Norsk Vann rapport B20|2016 Norske tall for vannforbruk med fokus på husholdningsforbruk
3. Norsk Vann rapport 239|2018 Beregning av bærekraftig lekkasjenivå
4. Norsk Vann rapport 263|2021 Trykkoptimalisering på vannledningsnettet – beste praksis
5. EU|2015 - EU Reference document Good Practice on Leakage Management WFD CIS WG PoM

Relevante erfaringer fra Danmark, samt evt. nye krav i det kommende vanddirektivet fra EU være en del av underlaget for vurderinger i dette prosjektet.

Innhold

Med utgangspunkt i beskrivelsene ovenfor og de refererte rapportene, skal prosjektet:

- Sammenstille de økonomiske gevinstene (drift og investering) ved redusert vanntap og mindre innlekking av avløpsvann, på kort og lengre sikt
- Kartlegge hvilke eventuelle muligheter/begrensninger for bruk av økonomiske insentiver for reduksjon av vanntap som finnes innenfor dagens regelverk
- Utarbeide/foreslå alternative/nye metoder for bruk av økonomiske insentiver for å redusere vanntapet, herunder foreslå en statlig finansieringsandel ved oppgraderinger og investeringer (eller lignende)
 - Metoder / virkemidler for kommunalt ledningsnett
 - Metoder / virkemidler for privat ledningsnett
- Belyse fordeler / ulemper ved bruk de ulike økonomiske insentivene
- Konklusjon og forslag til videre arbeid

Rapportering og produksjon

Prosjektet skal ende i en Norsk Vann rapport.

Styringsgruppen skal vektlegge om riktige formidlingsløsninger er valgt i sin første gjennomgang av prosjektbeskrivelsen. Det kan derfor bli endringer i foreslåtte resultat og produksjon.

Gjennomføring

Her beskrives fremdriftsplanen for prosjektet. Nedenfor er det i tillegg angitt noen hovedpunkter som vanligvis inngår i Norsk Vann prosjekter.

- Avholde oppstartsmøte mellom styringsgruppe og rådgiver for prosjektet for å drøfte nærmere hvordan prosjektet best skal løses, herunder antall møter og møteplan
- Innhente nødvendig grunnlagsinformasjon for å besvare oppgaven
- Utarbeide forslag til rapport
- Gjennomføre workshop med styrings- og referansegruppe for drøfting av rapport
- Revidere rapport
- Gjennomføre høring av revidert rapportforslag i styrings- og referansegruppen
- Utarbeide endelig rapport
- Avholde avslutningsmøte mellom styringsgruppe og rådgiver for å behandle endelig rapport og avtale videre oppfølging av rapporten
- Markedsføre og implementere resultatene

- Kost/nytte
- Kort beskrivelse

Prioriteringskriterier

Se skjema under.

Forhold til VA-norm og VA/Miljø-blad

Det er ikke tatt stilling til om prosjektets formål passer til vannstandard.

Organisering/deltakere

Prosjektet styres av en styringsgruppe med 4 representanter fra Norsk Vanns medlemmer, som er oppnevnt av Norsk Vanns vannkomité. Det forventes at styringsgruppe og rådgiver møtes 3 ganger (oppstartsmøte, workshop, avsluttende møte) og at øvrig kommunikasjon er per mail/tlf.

Styringsgruppen vil foreslå deltakere i en referansegruppe fra Norsk vanns medlemmer supplert med ekstern kompetanse. Referansegruppen blir invitert til workshopen og til å gi innspill til rapporten.

Norsk Vanns sekretariat vil ivareta prosjektadministrasjon, trykking/markedsføring mv.

Kostnader/finansiering

Prosjektkostnader er anslått til kr 510 000 der 410 000 finansieres av Norsk Vann prosjekt og 100 000 av Vestfold Vann. Prosjektet har følgende budsjettposter:

<i>Kostnader</i>	
Faglig utredning og rapportering	400 000
Møter styrings-/referansegrupper	20 000
Trykking og formidling	40 000
Prosjektadministrasjon	50 000
Uforutsett	-
Totalt	510 000

<i>Finansiering</i>	
Norsk Vann prosjekt	410 000
Ekstern fra Vestfold Vann IKS	100 000
Totalt	510 000

Posten «Faglig utredning og rapportering» angir maks. ramme for utredningsarbeidet, herunder timekostnader, reisekostnader, møter og ev. biomkostninger.

Tidsplan

Ønsket oppstart av prosjektet er så snart finansiering og administrative forhold er avklart. Rapporteringsdato fastsettes når litteraturstudie er gjennomført og prosjektplanen er utarbeidet. Forventes slutført i 2024.

Markedsføring

I hvert enkelt prosjekt skal det vurderes hvordan prosjektresultatene best kan presenteres for å nå frem til målgruppen. Ovenfor er det utarbeidet en liste med ulike alternativer som forslagsstiller skal vurdere. I tillegg til beskrivelsen av rapportering og produksjon skal følgende utarbeides av rådgiver i prosjektet

- Korte og enkle presentasjoner av prosjektresultatene/prosjektene for bruk på norskvann.no og for bruk internt i kommuner og andre organisasjoner. Dette kan være 1) kort power point 2) kort videosnutt hvor rådgiver presenterer prosjektet.
- Artikkel til Vannspeilet
- Artikler til aktuelle fagtidsskrifter som VANN, Kommunal Rapport, tidsskriftet til til NKF eller andre

Andre opplysninger

Vestfold Vann IKS v/Tanja Breyholt 01.10.2023

Prioriteringskriterier

Kriterier	
1) Er prosjektet i samsvar med strategiplanen?	Ja, strategiplanen peker på at vannbransjen skal ha tilgang til bærekraftige og innovative løsninger.
2) Er prosjektet innenfor en av følgende prosjektkategorier: a) tekniske veiledninger/rapporter, b) forvaltningsveiledninger/-rapporter eller c) strategiske prosjekter/utredningsprosjekter	C) Strategiske prosjekter
3) Er prosjektet egnet til å løse utfordringer for ulike medlemskategorier?	Problemstillingen er aktuell for alle kommuner.
4) Fører prosjektet til utvikling av nye veiledninger/verktøy?	Ja
5) Er prosjektet tilstrekkelig stort til å gi et tilfredsstillende resultat?	Ja
6) Er det sannsynlig med økonomiske bidrag fra eksterne miljøer til prosjektet?	Vestfold Vann IKS har foreslått å gå inn med 100.000 kr selv.
7) Er det sannsynlig at bevilgningen vil være utløsende for eksterne FoU-prosjekter og -midler?	Nei

Direktørens forslag til prioritering for 2024:

Gjennomføres i 2024. Prosjektet ses i sammenheng med prosjektet 4-2024, og det må vurderes om det kan hentes ut synergier i arbeidet med prosjektene.

Innspill i høringsrunden

Samfunnskomiteen:

Avløpskomiteén:

Vannkomiteén:

Høringsinnspill fra andre: